

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

3. Miejscowość

STRZELCE

1. Nazwa

Historyczny układ ruralistyczny wsi

2. Czas powstania

1343, 1428, 1585, 1856, 1945

9. Materiały graficzne

0 50 100m

Granica historycznego układu ruralistycznego wsi.

4. Adres (ulica, nr posesji)

5. Przynależność administracyjna

Województwo **DOLNOŚLĄSKIE**

Powiat **OLEŚNICKI**

Gmina **DOBROSZYCE**

6. Współrzędne geograficzne

51°17'07"N 17°19'30"E

7. Użytkowanie obecne

mieszkalne

rolnicze

8. Stan zachowania

4

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Poprzednie nazwy miejscowości: 1343 r. - Strelitz; 1376 r. - Stralitz; 1785 r. - Ober i Nieder Strehliz; 1845 r., 1891 r. - Ober i Nieder Strehlitz; 1932 r., 1937 r - Strehlitz.

Historia wsi i dóbr: Miejscowość wzmiankowana jest w 1343 r. jako wieś Strelitz lokowana na prawie polskim, którą otrzymał Nanker (Neszker, Nankerus) z książęcego dworu. Kościół wzmiankowany jest w 1428 r. W 1585 -1586 r. powstaje nowy ewangelicki kościół parafialny z fundacji Klemensa Sacka. Jego pierwszym pastorem był Andreas Gunther z Ziębic (*Munsterberg*). W latach 1770-1780 kościół wyremontowano, a w 1856 r. wybudowano zupełnie nowy budynek kościoła. W 1785 r. we wsi istnieje kościół, szkoła, 2 folwarki i młyn wodny. Wśród 502 mieszkańców jest 14 rolników, 54 ogrodników i 9 chałupników. W 1845 r. w Strzelcach znajduje się ewangelicki kościół parafialny, szkota (nowy budynek wybudowany w 1822 r.), 2 folwarki, młyn wodny, gorzelnia, browar, cegielnia, wiatrak, młyn olejowy, 6 tkalni płótna lnianego oraz 10 dużych i małych stawów hodowlanych. Ponadto hoduje się 289 sztuk bydła i 1180 sztuk merynosów. W 102 budynkach mieszkalnych żyją 773 osoby, wśród nich 13 katolików, 12 rzemieślników i 10 handlarzy. W tym czasie należą do Strzelc dwa przysiółki : *Lakumme* z karczmą i 8 budynkami mieszkalnymi, znajdujący się przy drodze do Twardogóry oraz *Neudorf* - kolonia złożona z 7 budynków mieszkalnych. W 1891 r. Strzelce stanowią wraz z Wieszkowicami (*Neudorf*) i Junoszynem (*Wilhelmsort*) majątek rycerski o powierzchni 1191 ha, w tym 756 ha pól, 124 ha łąk, 273 ha lasu. Wiodące znaczenie ma hodowla koni, bydła i owiec. W 1912 r. Dolne Strzelce (*Nieder Strehlitz*) wraz z Wieszkowicami (*Neudorf*) i Goszczem (*Goschutz*) objęte są majoratem. Majątek ten obejmuje 894 ha ziemi, w tym 430 ha pól, 113 ha łąk, 285 ha lasu. W 1937 r. już tylko leśnictwo w Strzelcach stanowi majątek rycerski i wraz z Wieszkowicami (*Neudorf*) i Goszczem (*Goschutz*) objęte jest majoratem. Majątek ten ma powierzchnię 422 ha. Pozostała część miejscowości należy do Antona Meyera i obejmuje 167 ha ziemi, w tym 150 ha pól, park i ogród. W dobrach tych, stanowiących także majątek rycerski, hoduje się bydło i trzodę chlewną; uprawia się buraki cukrowe i ziemniaki. Silnie wydłużona wieś przydrożna wykształcona z pierwotnej owalnicy, której układ widoczny jest jeszcze w centrum wsi - ślady nawisła ze zlokalizowanym kościołem. Zabudowę wsi stanowią rozlokowane po obu stronach drogi obejścia gospodarskie i pojedyncze domy mieszkalne na działkach siedliskowych o zróżnicowanej wielkości. W zachodnim krańcu wsi położony jest folwark z budynkami gospodarczymi usytuowanymi wokół czworobocznego majdanu. Na północ od miejscowości znajduje się cegielnia z kolonią domków robotniczych.

Bibliografia:

- Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, woj. wrocławskie, red. J. Pokora, M. Zlat, t. IV, Oleśnica, Bierutów i okolice, Warszawa 1983
- Johann Georg Knie, Alphabetisch-statistisch- topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuss. Provinz Schlesien : nebst beigefügter Nachweisung von der Eintheilung des Landes nach den Bezirken der drei königlichen Regierungen, den darin enthaltenen Fürstenthümern und Kreisen, mit Angabe des Flächeninhaltes, der mittlern Erhebung über die Meeresfläche, der Bewohner, Gebäude, des Viehstandes usw. - 2. verm. u. verb. Aufl., Breslau 1845
- Hans Lutsch, Verzeichnis der Kunstdenkmäler der Provinz Schlesien , Bd. 2., Die Kunstdenkmäler der Landkreise des Reg.-Bezirks Breslau, Breslau 1889
- Romuald M. Łuczyński, Losy rezydencji dolnośląskich w latach 1945-1991, Wrocław 2010
- Rospond S., Bork H., Słownik etymologiczny nazw geograficznych Śląska, Warszawa-Wrocław 1970, t.1, t.2, Warszawa-Wrocław 1985,
- Die Rittergüter und selbständigen Gutsbezirke in der Provinz Schlesien, Breslau 1870.
- Schlesisches Güter-Adressbuch, Breslau 1886, 1891, 1894, 1902, 1905, 1909, 1912, 1917, 1921, 1926, 1930.

Materiały kartograficzne:

- Messtischblatt, pomiar 1887 r., nowelizacja 1929 r., wydanie 1937-1940 r.

Istniejące zagrożenia: Degradacja układu ruralistycznego związana z współczesną zabudową różnego typu, dogęszczanie i wprowadzanie nowej zabudowy na terenach historycznie niezabudowanych, rozbiórki i przebudowy budynków historycznych oraz ich modernizacja z wykorzystaniem współczesnych, niezgodnych z lokalną tradycją materiałów budowlanych.

Postulaty konserwatorskie: Utrzymanie układu wsi, zachowanie dominant skali zabudowy, jej historycznego rozplanowania, tradycyjnych brył, formy, użytych materiałów i artykulacji elewacji ochrona terenu dawnego cmentarza ewangelickiego.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

czerwiec 2023
Justyna Kość